

Média- és közkapcsolatok

A Bv. Sajtó- és kommunikációs tevékenységének helyzete, aktuális feladatai

A büntetés-végrehajtási szervezet fejlesztési koncepciójában tervezett feladatként szerepel a büntetés-végrehajtás sajtó- és kommunikációs tevékenységének hatékonyabbá tétele, javítása. E célkitűzés jegyében számoltam be „A büntetés-végrehajtás sajtó- és kommunikációs tevékenységének jelenlegi helyzetéről, aktuális feladatairól” címmel a büntetés-végrehajtási parancsnokok és vezetők június havi országos értekezletén. A büntetés-végrehajtás kommunikációs tevékenységének értékelése elképzelhetetlen annak a tömegkommunikációs közegnek és helyzetnek a megvizsgálása nélkül, amelynek napjainkban ez a szervezet is aktív részese és amelyben érvényesülnie kell.

Bujáki Ildikó
a Sajtó- és Kommunikációs Önálló Osztály vezetője

Az 1989-90-es rendszerváltást követő években az államigazgatási, közigazgatási szervek és a fegyveres szervek kommunikációs tevékenységében, a nyilvánosságához való viszonyában alapvető szemléletváltás következett be, melynek lényege: *nyitás a média és a nyilvánosság felé.*

Tény, hogy az adott társadalom legtöbb polgára nem érintkezik közvetlenül bűnözőkkel, nem kerül kapcsolatba bűnelkövetőkkel. Véleményét az írott és az elektronikus sajtó és természetesen a szórakoztató ipar befolyásolja, alakítja, sőt meg is határozhatja; hiszen az információ elsősorban rajtuk keresztül szerzik be. Ezért különösen fontos, hogy a tömegkommunikációnak aktív részese legyen a büntetés-végrehajtási szervezet is!

Az elmúlt években újfajta bűnözési hullám jelentkezett Magyarországon. Megjelent a szervezett bűnözés, szaporodtak az új bűnelkövetési módszerek. Mivel a társadalom elítéli a bűnözőket, meg akar győződni róla, hogy az igazságszolgáltatás felülkerekedik, s a bűnözők megkapják méltó büntetésüket. Így aztán a növekedő bűnözés tekintetében kerülnek „nagyító alá” a nagy port kavart ügyek, s azok szereplői.

A '90-es években nagy számban jelentek meg a közvéleménnyel megegyező vagy attól eltérő írások, televíziós és rádiós riportműsorok, beszélgetések, melyek népszerűsége az 1997-es év végére teljessédt ki igazán.

Az emberek bele akarnak látni a zárt világba, a börtönfalak mögé, tudni akarják,

hogy mi történik az ott lakókkal. Hiszen ma már nemcsak sztárrendőrök vannak, hanem sztárbűnözők is.

Tehát a megnövekedett társadalmi elvárások tükrében fogalmazódott meg egy követelménytámasztás a büntetés-végrehajtási szervezet felé is, melynek következtében a nyilvánosság és a média érdeklődésének középpontjába került.

Az új kihívások, feladatok, célok megjelenésével a büntetés-végrehajtási szervezet számára is nélkülözhetlenné vált egy hatékonyan működő, koncentrált sajtótevékenység.

Az elmúlt négy év távlatából tekintve elmondható, hogy a sajtóorgánumok képviselői igyekeztek kapcsolatot kiépíteni a büntetés-végrehajtási szervezettel, az ott dolgozókkal. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán rendszerezett sajtófigyelés történt, mely az írott sajtóban megjelent, a büntetés-végrehajtást érintő írásokat gyűjtötte össze. 1997-1998-ban jellemzően a fogvatartottak álltak az érdeklődés középpontjában. Az ő életükről, helyzetükről, társadalmi megítélésükről szolt a sajtóban megjelent anyagok többsége; de készültek már átfogó írások TV-interjúk is a büntetés-végrehajtás általános helyzetéről. A sajtókérélmek jelentős hányada konkrét bűnesetekhez és azok elkövetőihez kapcsolódott. Elmondható, hogy az évek során egy tudatosan épített, jó kapcsolatrendszer kezdett kialakulni a média képviselőivel.

Megállapítható, hogy 1996 óta egyre fokozódott a sajtóorgánumok érdeklődése a büntetés-végrehajtási szervezetről, különösen a fogvatartottakat érintő sajtókérélmek számát tekintve. 1998-ban a büntetés-végrehajtáshoz összesen beérkezett írásos kérelmek száma 1997-hez képest mintegy 39%-kal megnövekedett.

Az ilyen mértékű érdeklődés egyik oka lehet, hogy a kereskedelmi televíziós csatornák térhódításával a magyar sajtó egy kissé felszabadultabb szellemiséggel kezdett dolgozni; ma már új műsorokkal jelentkeznek, a megszokottól eltérő módon dolgozzák fel a témákat. Napi téma a bűnözés, bűnesetek, bűnüldözés, bűnmegelőzés stb. Egy bűncselekmény, „a valahol, valamikor, valakivel, valami történt” mindig a hír műfajába tartozott. Ám napjainkban hírértéke jelentős mértékben megnövekedett, aktualitása hangsúlyossá vált. Fokozott a fogyasztói igény is az esemény gyors, pontos, részletes és látványos bemutatására.

A téma feldolgozása komplex módon történik: 1) történt egy bűncselekmény; okainak, módjának bemutatása, 2) a rendőrség elfogja a bűnelkövetőt, 3) a bíróság ítéletet hoz, a bűnös megkapja büntetését, 4) a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása.

A sajtó számára izgalmas szempont a téma feldolgozásában annak ábrázolása, hogy mi történik a büntetés-végrehajtási intézetben a bűnözővel, hogyan folytatódik az élete. Tehát az események sorrendjét követve, bizonyos értelemben, a büntetés-végrehajtási intézet jelentheti a történetnek egyfajta végállomását is. A sztárbűnözők, a közvélemény által jól ismert híres bűnesetek pedig jó ideig nem merülnek feladásba, a börtönvilág misztikuma örökéletű.

1999. augusztusát megelőző időszakban a fogvatartottak nyilatkozatait illetően a megkeresést kezdeményező sajtóorgánumok képviselői már telefonon tájékoztatást kaptak arról, hogy milyen feltételekkel, milyen körülmények között, milyen jogszabályi és biztonsági feltételek betartásával van lehetőség egy-egy interjú elkészítésére az adott büntetés-végrehajtási intézetben.

Arról is felvilágosítást kaptak, hogy – különösen a „speciális fogvatartottakat” érintően – mely esetekben számíthatnak biztosan elutasító válaszra, vagy mely fogvatartottak nem hajlandóak a sajtó rendelkezésére állni. Így a média részéről már csak az „esélyesnek tűnő” kérelmek érkeztek meg írásban, s a számadatok tükrében látható, hogy ezeket 80-85%-ban engedélyezték (lásd az 1. számú mellékletekben). Így tehát pontosan nem mutatható ki, hogy hány esetben indult kezdeményezés a büntetés-végrehajtási szervezethez a fent említett időszakban.

A jelenlegi gyakorlat szerint írásos kérelmek érkeznek a büntetés-végrehajtás országos parancsnokához. A Sajtó- és Kommunikációs Önálló Osztály ad teljeskörű felvilágosítást a sajtó képviselőinek az adott ügyre vonatkozóan, informálja a kérelmezőket, és az esetleges egyéb teendőkre hívja fel a figyelmet (pl. az illetékes eljáró bíróság engedélyének beszerzésére, az előzetesen fogvatartottak nyilatkozatai esetén). A sajtó osztály kikéri a büntetés-végrehajtási intézetek parancsnokainak, szakembereinek véleményét, illetve az országos parancsnoki engedélyezésről vagy elutasító döntésről is tájékoztatja a kérelmezőt.

Az 1999. év második felében történt néhány említésre méltó eset, amely fogvatartotti nyilatkozatot érint.

– 1999. november hónapban a sajtó által a büntetés-végrehajtáshoz eljuttatott kérelmek egyik kiemelt szereplője volt az akkor kiadatási előzetes letartóztatásban lévő *Anatolij B.* fogvatartott. A büntetés-végrehajtás a sajtó érdeklődő képviselőit egy sajtóbeszélgetés keretében tájékoztatta *Anatolij B.* fogvatartott helyzetéről.

Ezt követően több írásos kérelem érkezett interjú készítésére a fogvatartottal, az orosz sajtó akkreditált tudósítóiól és a ma-

gyar írott és elektronikus sajtó képviselőitől egyaránt.

A további hónapokban is intenzíven érdeklődtek a téma iránt, ám sem újságok, sem televíziós csatornák számára nem biztosítottunk lehetőséget *Anatolij B.*-vel történő személyes találkozásra.

– *T. Zoltánné* személye szintén élénk érdeklődésre tartott számot a közvélemény előtt, s így a média reflektorfényébe kerülve a kilenc esetből mindössze háromszor kapott lehetőséget arra, hogy nyilatkozzon a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben két napilapnak és egy televíziós csatornának. Nyilatkozatában *T-né* több személyt, pártot igyekezett rossz színben feltüntetni, és lekicsinylően nyilatkozott a rendőrségről is.

– *Dietmar E. C.* előzetesen fogvatartott a Napi Magyarországnak és a Világgazdaság című napilapnak nyilatkozott. A TV2 és az RTL Klub televíziós csatorna is országos parancsnoki engedélyt kapott, hogy felvételeket készítsen. Mindegyik esetben szerződéskötési lehetőséget ajánlottunk fel (mely a BVOP és az adott sajtóorgánium között jött létre). A szerződéskötés lehetőségével – az RTL Klub kivételével – mindegyik fél élt és az abban foglaltak betartásával az interjúk elkészültek. Az újságírók megjelenés előtt a kéziratokat, illetve a felvételeket bemutatták és a BVOP által jóváhagyott változatot jelentették meg. A TV2 által eredetileg közlésre szánt anyag sugárzásához az országos parancsnok nem járult hozzá, de az egyeztetett, rövidebb változatra megadott engedély értelmében a TV2-nek mégis csak lehetősége nyílt arra, hogy ebből az interjúból egy rövidebb részletet – a beharangozóban elhangzottaknak megfelelően – nyilvánosságra hozzon.

Ugyanakkor az országos parancsnok a teljes nyilatkozatot tartalmazó kazettát el-

küldte a Budapesti Ügyészségi Nyomozó Hivatal vezetőjének.

A TV2-vel kötött szerződés, és a kompromisszumos megoldás az írott és elektronikus sajtóban vitákat indukált, és egyes vélemények már a sajtószabadság veszélyeztetését is felvetették.

– A. Attilát a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetbe történő befogadásának pillanatától a mai napig körülengi a szenzáció, naponta írnak róla az újságok. Több írásos kérelem érkezett interjúkészítésre, forgatásra, fogva tartásának körülményeit bemutató felvételek készítésére, és egyáltalán bármiféle vele kapcsolatos, új információ megszerzésére. Ezen kérelmek döntő többségét a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, a megfelelő indoklással elutasította.

2000 májusában a TV2-nek – fenntartva a kizárólagos nyilatkozati jogot – A. Attila interjút adott. Következtetésként leszögezhető, hogy a felvett nyersanyagból a TV2 különböző műsorai számára készített anyagok, illetve a promóciós célú „reklámblokkok” szerkesztési elve és maga a kivitelezés sem felelt meg a műsorkészítők eredeti – a BVOP-nak tett – ígéretének és szándékának. A „kreált sztár” dicsfénye és a szenzáció maga alá gyűrte az eredeti elképzelést: hiteles képet adni a „whiskys rablóról”.

A közeljövőben a közvélemény befolyásolására alkalmas hasonló jellegű műsorok elkészítéséhez a büntetés-végrehajtás vezetésének nem célszerű hozzájárulni.

– M. Marinko, K. Péter és L. József fogvatartottakkal kapcsolatosan folyamatosan érkeztek és érkeznek kérelmek az írott és elektronikus sajtótól, ám a fogvatartottak írásos nyilatkozatot tettek arról, hogy elzárkóznak a sajtótól és a nyilvánosságától.

– N. István fogvatartottal kapcsolatban szóbeli megkeresés többször előfordult, de

fogva tartása ideje alatt nem kívánt nyilatkozni egyik médiumnak sem. Három hónapos szabadlábra helyezése alatt viszont több sajtóorgánumnak is nyilatkozott.

Összességében megállapítható, hogy az 1999. évben történt események is döntően közrejátszottak abban, hogy a büntetés-végrehajtás szervezete a nyilvánosság, s ezáltal természetesen a média érdeklődésének középpontjába került. A sajtókérélmek száma az elmúlt évekhez képest növekvő tendenciát mutat, az elektronikus sajtóorgánumok közül főként a kereskedelmi televízióktól érkezik a legtöbb megkeresés. A napi híversenyben a híradók és az egyre szaporodó bűnügyi, jogi, igazságszolgáltatási témájú magazinműsorok arra törekednek, hogy naprakészek legyenek a büntetés-végrehajtás szervezeteinek mindennapjairól. Informálódni szeretnének a belső szervezeti eseményekről is – csakúgy mint a fogvatartottakról –, ám a tapasztalatok szerint sajnos a negatív hír jelenti a szenzációt.

Megfigyelhető, hogy az esetek feldolgozásakor egyre gyakrabban domborodik ki „az ember”; a fogvatartott bemutatása emberi létében, gondolataival, érzelmeivel. Tehát a bűncselekmény, maga a tett amiért az interjúalanyt szabadságvesztésre ítélték, sok esetben másodlagos szerepet kap a témafeldolgozás során.

Ugyanakkor az 1999-es év fogvatartotti nyilatkozatainak egy része alkalmas volt arra, hogy különböző politikai irányzatok, pártok a politikai küzdelem eszközeként alkalmazzhassák. Tapasztalható volt az is, hogy egyes ügyvédek a közvéleményt a médiumokon keresztül próbálták szembeállítani a nyomozó hatóságokkal, az ügyészi, büntetés-végrehajtási, bírói szervekkel. Ezzel céljuk az volt, hogy nyomást gyakoroljanak a fent említett szervekre védenek érdekében. (Lásd a lábjegyzetben.)

A Sajtó- és Kommunikációs Önálló Osztály eddigi és jövőbeni tevékenysége során kiemelt feladat a BVOP sajtótermékeinek szerkesztése, kivitelezése.

A *BörtönÚjság* tartalmi és formai elemei megváltoztak, a tízezres példányszám ötezerre csökkent, november óta a váci DUNA-MIX Kft. nyomdájában készül. 1999. november 5-én jelent meg az új *BörtönÚjság*. Méretét tekintve (B/4-es méret, 16 oldal) nagyobb, fekete-fehér kivitelű, lapszerkezetében pedig a bulvárlapokhoz hasonló tördeléssel, „lazább” szerkezetű formában jelentkezik. Az új *BörtönÚjság* tartalmi fő irányelve, hogy kizárólag a fogvatartottakhoz szól, utcai terjesztése megszűnt, postai úton megrendelhető. Olyan témákkal foglalkozik, amely a fogvatartottakat érdekli, mindennapjaikról szól, az általuk feltett kérdésekre ad választ. Stilisztikája és retorikája az egyszerű, jól érthető, némelykor magyarázó elemeket is tartalmazó megfogalmazásra és nyelvhasználatra törekszik. A lapszerkezet kívánalmainak megfelelően az oldalakon sok kis, rövid írás található, fotókkal, karikatúrákkal illusztrálva, rejtvényekkel kiegészítve. A lap célja, hogy hasznos olvasnivalót adjon a fogvatartottak kezébe. A lap a mindennapi eseményekről, történésekről ad számukra információt (kül- és belpolitikai események, színes, rövid híryananyagok). Fontos szerepet kapnak az intézeti eseményekről szóló beszámolók, a fogvatartottakat érintő rendezvényekről készült tudósítások, maga a „börtönvilág”. A lelki gondozás, a humor és a sport, játékos feladványok.

A *Börtönügyi Szemle* a már megszokott módon negyedévenként megjelenő folyóirat, egyben olyan színvonalú szakmai anyagok gyűjteménye is, amely az évek során már kivívta magának az elismerést, s munkánk célja, hogy ezt továbbra is megőrizzük.

A személyi állományhoz szóló *Hírlevelet* ismét negyedéves rendszerességgel tervezzük megjelentetni. Az állomány tagjait érintő legfontosabb híradások, közérdekű információk, az állományt leginkább foglalkoztató kérdések, vezetői döntések és iránymutatások megismertetése a fő cél.

Eddigi eredményeink összegzéseként megállapítható:

- napi kapcsolatunk van az országos napi- és hetilapok képviselőivel, a televíziós- és rádiócsatornák hírműsoraival, bűnügyi magazinjaival és a hírügynökségekkel;

- rendszeres sajtófigyelés folyik, a büntetés-végrehajtást érintő televíziós anyagok, riportok, interjúk felvételeit rögzítjük és archiváljuk;

- rendkívüli eseményekkor azonnali sajtóközleményben tájékoztatjuk a hírügynökségeket és a sajtó érdeklődő képviselőit;

Hatékony stratégiánk kialakításának alappillére: a büntetés-végrehajtás sajtó- és kommunikációs tevékenységének és PR-kapcsolatainak tudatos, megtervezett összekapcsolása és összehangolása. A belső kommunikációt megfelelően működtetve és annak előnyeit kihasználva kell célirányossá tenni a külső kommunikációt.

Cél: *a hiteles, pontos és gyors tájékoztatás*. Nem eseménykövető kommunikációt kell folytatnunk, hanem az események elébe kell mennünk; be kell számolnunk a sikerek és eredmények mellett kudarcainkról is.

Fontos testületünk szakmai hitelének megőrzése, a büntetés-végrehajtási szakma megismertetése és társadalmi elismertségének javítása. A büntetés-végrehajtás fejlesztési koncepciójában első helyen szerepel a személyi állomány helyzetének javítása. A tömegkommunikáció eszközeivel jelentős lépéseket tehetünk ennek érde-

kében. A nyilvánosságot tájékoztathatjuk arról, hogy milyen lehetőségeket teremtünk állományunk tagjainak, milyen eredményeket értünk el, felhívhatjuk a figyelmüket szakmánk szépségeire, ugyanakkor eloszthatóak azok a téves elképzelések, negatív sztereotípiák, amelyek az emberek szemében a büntetés-végrehajtási szervezetet, a börtönvilágot „körüllengik”.

A jövőben feladatunk lesz több, a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló ismeretterjesztő- és referenciaanyag összeállítása. A magyar büntetés-végrehajtás helyzetét bemutató film elkészítését ter-

vezük magyar és idegen nyelven, illetve tájékoztató füzetek, kiadványok megjelenítését, melyek bemutatják múltunkat-jelenünket, őrzik a büntetés-végrehajtás hagyományait és segítik annak szakmai fejlődését.

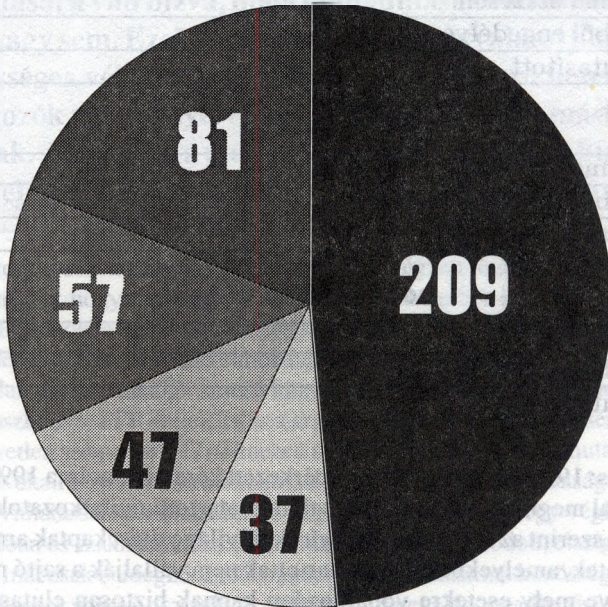
Mindezen elvek tekintetében tartom hangsúlyosnak, hogy – ezzel a büntetés-végrehajtás fejlesztési koncepciójának megvalósulását is előmozdítva – aktív „mozgatórugói” és ne csak mellékszeplői legyünk a társadalmi környezetünkben zajló tömegkommunikációnak.

Bujáki Ildikó

1. számú melléklet

A Büntetés-végrehajtás országos parancsnokához érkezett sajtókérelmek 2000. január–május 31-ig

Összesen beérkezett kérelem: 431 db

- Fogvatartottak nyilatkozatai (209 db kérelem)
- Adott intézetet érintő kérelmek (forgatás, parancsnoki nyilatkozatok: 57 db)
- Információgyűjtés, adatok (statisztikák a bv-i szervekről: 47 db)
- Intézetlátogatási kérelem (37 db)
- Egyéb (81 db)

**A Bv-hez érkezett kérelmek
a fogvatartottak sajtónyilatkozataira vonatkozóan
1996–2000****1996. év**

Kérelmek száma összesen:	189 eset
Ebből engedélyezett	147 eset
Elutasított	42 eset

1997. év

Kérelmek száma összesen:	402 eset
Ebből engedélyezett	187 eset
Elutasított	221 eset

1998. év*

Kérelmek száma összesen:	650 eset
Ebből engedélyezett	552 eset
Elutasított	85 eset

1999. év

Kérelmek száma összesen:	954 eset
Ebből engedélyezett	407 eset
Elutasított	547 eset

2000. május 31-ig

Kérelmek száma összesen:	209 eset
Ebből engedélyezett	145 eset
Elutasított	64 eset

*Megjegyzés: 1998-ban az összesen beérkezett kérelmek száma 1997-hez képest mintegy 39%-kal megnövekedett (nem csak fogvatartotti nyilatkozatok). A korábbi évek gyakorlata szerint az érdeklődő újságírók felvilágosítást kaptak arról, hogy melyek azok az esetek, amelyekben a fogvatartottak nem vállalják a sajtó részére a nyilatkozatot, illetve mely esetekre vonatkozóan kapnak biztosan elutasító választ a büntetés-végrehajtástól. Így a sajtó részéről már csak az „esélyesnek tűnő” kérelmek érkeztek be, s a számadatok tükrében látható, hogy ezeknek mintegy 80-85%-a engedélyezésre is került. Tehát pontosan nem mutatható ki, hogy hány kezdeményezés jelentkezett a büntetés-végrehajtási szervezet felé 1999. augusztusát megelőző időszakban.